

- 3) удосконалення механізмів правозастосування;
- 4) чітке визначення відповідальності інтернет-посередників.

Список використаних джерел

1. Інтелектуальна власність: підручник / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова. Д. : Національний гірничий університет, 2012. 320 с.
2. Полтавець М. О., Луговий Б. В. Інтелектуальна власність і технологічні інновації: забезпечення прав у цифровому середовищі України: *Збірник наукових праць з матеріалами 5-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Scientific Innovation: Theoretical Insights and Practical Impacts»* (January 19–21, 2026, Naples, Italy). Naples, 2026. С. 91–94. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13774/Naples_Italy_19.01.26.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 08.05.2026)

КОВАЛЕНКО Микола Миколайович,
аспірант Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені
академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України,
м. Київ

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТА БАЛАНСУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ СТОРІН У ПРОЦЕДУРІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ БОРЖНИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний стан правового регулювання неплатоспроможності в Україні характеризується пошуком компромісу між принципами рівності кредиторів та новими викликами, зумовленими воєнним станом. У процедурі розпорядження майном, як першому етапі у справах про банкрутство юридичних осіб визначається їх подальша доля: відновлення платоспроможності чи ліквідація. В умовах воєнного стану цей етап стає критично важливим для забезпечення цивільно-правового захисту боржника, що опинився у скрутному становищі через форс-мажорні обставини війни.

Актуальність дослідження засобів балансування інтересів боржника та кредиторів обумовлена деформацією традиційних ринкових механізмів. Ризики втрати активів на окупованих територіях, руйнування логістичних ланцюгів та різке зниження ліквідності майна роблять процедурні обмеження недостатніми, а подекуди – надмірними. У таких обставинах «балансування» перестає бути лише питанням розподілу активів, а трансформується у правовий обов'язок суду та арбітражного керуючого забезпечити виживання юридичної особи.

Цивільно-правовий аспект цієї проблеми полягає у необхідності забезпечення пропорційності обмежень для сторін процедури розпорядження майном боржника. Таким чином, аналіз правових засобів, що дозволяють ефективно реагувати на воєнні загрози, зберігаючи при цьому справедливий баланс прав сторін, є пріоритетним завданням для сучасної цивілістичної науки та практики.

Традиційно інтерес кредитора розглядається, як прагнення до найшвидшого повернення боргу, а інтерес боржника – як збереження активів. Проте сьогодні інтерес кредитора зміщується в сторону збереження «життєздатності» боржника, оскільки розпродаж майна на прифронтових територіях за ліквідаційною вартістю призведе лише до незначного погашення кредиторських вимог.

Для боржника ключовим аспектом захисту стає право на «економічний перепочинок». Це реалізується через мораторій на задоволення вимог кредиторів, який під час війни стає не просто технічною паузою, а засобом збереження критичної інфраструктури. Юридична спільнота наголошує на тому, що судова практика має відходити від формалізму на користь реальної оцінки можливостей підприємства продовжувати діяльність [1].

Особливе місце у системі захисту прав сторін посідає арбітражний керуючий, який наділяється повноваженнями контролювати кожен правочин боржника. Він відповідає за збереження фізичної цілісності майна. Помилка в оцінці безпеки або виборі місця зберігання майна може призвести до повної втрати активу боржника. В умовах війни межа між об'єктивною неспроможністю через форс-мажор та навмисним доведенням до банкрутства стає розмитою. Тож розпорядник майна зобов'язаний виявити ознаки зловживань, щоб не стати співучасником приховування активів під виглядом «воєнних втрат». Крім того, арбітражний керуючий стикається з проблемою інвентаризації. Згідно з правовими позиціями Верховного Суду, неможливість проведення фізичного огляду майна на окупованих територіях не повинна бути підставою для закриття провадження [2]. Навпаки, захист прав кредиторів вимагає фіксації стану активів за допомогою всіх доступних засобів, включаючи дані супутникової зйомки та реєстрів пошкодженого майна.

У свою чергу суд у процедурі розпорядження майном перестав бути лише «реєстратором вимог». В умовах війни суди часто розширюють строки процедури розпорядження майном для проведення адекватної повної оцінки майна, яка в умовах воєнного стану є вкрай нестабільною. Суди також намагаються запобігати спробам «фіктивного банкрутства», коли війна використовується як привід для виведення активів під виглядом релокації. При цьому релокація лишається способом порятунку активів і зоною ризику для кредиторів. Цивільно-правовий захист кредиторів у цьому контексті полягає в забезпеченні «прозорості маршруту» активів. Розпорядник майна має підтвердити, що переміщення устаткування є економічно обґрунтованим. У разі втрати активів на окупованих територіях, боржник має право на відображення цих збитків у балансі, що впливає на формування ліквідаційної маси та черговість задоволення кредиторських вимог.

Отже, балансування інтересів у процедурі розпорядження майном під час війни змістилося в бік моделі солідарного збереження активів. Для вдосконалення цивільно-правового захисту пропонується: 1) запровадити спеціальний статус «активів у зоні бойових дій», що передбачатиме автоматичне продовження мораторію щодо них; 2) розширити повноваження зборів кредиторів у питаннях погодження витрат на безпеку та релокацію майна боржника; 3) встановити чіткі критерії добросовісності боржника при посиланні на воєнні дії як причину неплатоспроможності.

Вочевидь, що лише за умови активної взаємодії суду, арбітражного керуючого та сторін процесу можливо досягти справедливого розподілу ризиків, спричинених війною, та забезпечити стійкість економічної системи України.

Список використаних джерел:

1. Банкрутство під час війни: практичні аспекти процедури / Юридична компанія GOLAW. URL: <https://surl.li/gmtkwm> (дата звернення 06.05.2026).
2. Огляд правових позицій Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справах про банкрутство. URL: <https://surl.li/ezpdfi> (дата звернення 06.05.2026).

КОВАЛЬОВА Катерина Андріївна,

здобувачка вищої освіти

Навчально-наукового інституту

права та соціального менеджменту

Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Донецьк

Науковий керівник:

БОНДАРЕНКО Ольга Олегівна,

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Донецьк

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Запровадження воєнного стану в Україні стало безпрецедентним викликом для всієї системи правосуддя, зокрема для цивільного судочинства. В умовах збройної агресії, тимчасової окупації окремих територій, масового переміщення населення та руйнування інфраструктури виникла необхідність адаптації судових процедур до надзвичайних обставин, не порушуючи при цьому базових принципів верховенства права та доступу до правосуддя.

Воєнний стан передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод, однак право на судовий захист залишається гарантованим. Цивільне судочинство в цих умовах здійснюється з урахуванням принципу пропорційності, коли обмеження застосовуються лише в обсязі, необхідному для забезпечення безпеки та захисту життя і здоров'я людей.

Однією з ключових особливостей цивільного судочинства під час воєнного стану є обмежений доступ до судів. Через бойові дії та окупацію частина судів припинила роботу або була евакуйована, що ускладнило для учасників процесу фізичну участь у засіданнях і подання документів традиційним способом [4, с.313].

У період дії воєнного стану, згідно зі статтею 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», здійснення повноважень судами не підлягає